

Terrorismbekämpning och fredsbygge

En fallstudie av Uganda

Lisen Stenberg
Malin Severin

Abstract

Denna undersökning presenterar och analyserar Ugandas regerings metoder för att hejda den interna terrorism som plågat landet i drygt 20 år. Studien är en teorikonsumerande fallstudie och den utgår från landets terrorismlagstiftning från 2002. Syftet är att undersöka på vilket sätt terrorlagstiftningen påverkar de mänskliga rättigheterna och om detta kan få konsekvenser för möjligheten att bygga en stabil fred. Analysen visar att Ugandas lagstiftning inte följer de för undersökningen uppställda normer för hur stater bör arbeta mot terrorism. I studien kritiserar bland annat de vaga definitionerna av vad som ska klassas som terrordåd samt regeringens kränkningar mot grundläggande fri- och rättigheter. Detta kan enligt fredsbyggnadsteori få konsekvenser för det framtida fredsbygget då ett funktionellt och legitimt rättssystem är en viktig komponent för att bygga en stabil fred.

Nyckelord: Uganda, Terrorism, Fredsbygge, Mänskliga Rättigheter, "Anti-Terrorism Act", Lagstiftning, Konfliktlösning

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Disposition	2
1.2	Syfte och problemformulering	2
1.3	Relevans	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.4	Material	2
1.5	Källkritik	3
1.6	Metod	4
1.7	Teoribildning och perspektiv	5
1.7.1	Definition av terrorism – Ekaterina Stephanova.....	5
1.7.2	Counter-terrorism och Anti-terrorism.....	6
1.7.3	Effektiv mellansiktig strategi.....	7
2	Terrorism ur ett Ugandiskt perspektiv	9
2.1	Bakgrund	9
2.2	The Lord's Resistance Army (LRA)	10
2.3	Konfliktens nuvarande status	10
3	Analys	12
3.1	ICJ:s Berlindeklaration.....	12
3.2	The Anti-Terrorism Act of Uganda, 2002.....	14
3.2.1	Introduktion.....	14
3.2.2	Definitionsproblem.....	15
3.2.3	Inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter.....	16
3.2.4	Frihetsberövande och rättslig prövning.....	17
4	Slutsatser	19
4.1	Diskussion	20
5	Referenser	22

Förkortningar

ICJ	The International Commission of Jurists
ICG	International Crisis Group
HRW	Human Rights Watch
LRA	The Lord's Resistance Army
UPDF	Uganda's People's Defence Forces

1 Introduktion

“If we compromise on human rights in seeking to fight terrorism, we hand terrorists a victory they cannot achieve on their own”(Kofi Annan, 2003)

Terrorism är ett av det moderna samhällets största hot. Terrorism är inte bara en överhängande fara för enskilda människors säkerhet, utan utgör även ett hot mot rättsstaten och dess grundläggande principer. Urskillningslöst våld från terrorgrupper drabbar civila, och stater har en skyldighet att skydda sin befolkning mot detta våld. Efter 11 september har den globala osäkerheten föranlett långtgående terrorismbekämpningsåtgärder. En effektiv terrorismbekämpning får dock aldrig gå så långt att den i sig medför att grundläggande mänskliga fri- och rättigheter kränks.

Uganda är ett av de länder som i anslutning till den 11 september vidtog särskilda legala åtgärder mot terrorism. Landet har plågats av en långvarig inbördeskonflikt mellan främst regeringen och den kristna paramilitära organisationen LRA. År 2002 etablerade Ugandas regering The Anti Terrorism Act, en terrorlagstiftning som fungerat som ett verktyg för att stävja LRA:s krigföringsmetoder och få ett slut på konflikten. Många kritiker, däribland juridiska experter och talespersoner för människorättsorganisationer, hävdar att lagen åsidosätter grundläggande värden som yttrande- och församlingsfrihet, och att den därmed motverkar den demokratiska utvecklingen i Uganda.

Fredsförhandlingar pågår mellan de stridande parterna och utsikterna för ett konsoliderat fredsavtal ser i dagsläget goda ut. Implementeringen av Ugandas terrorlagstiftning riskerar dock att hota grundläggande demokratiska värden som är viktiga för en stabil framtida fredsutveckling.

1990-talet såg mer än hundra väpnade konflikter, och upplevde också fler fredsavtal än någon tidigare period under detta sekel. Det var även under det här decenniet som kopplingen mellan demokrati och fred blev central i internationella relationer. Mycket tyder på att *hur ett krig slutar* har betydelse för om ett nytt krig följer, omedelbart eller inom en nära framtid. Hur freden byggs förefaller även avgörande för den framtida utvecklingen. Vi anser att forskning kring hur stater hanterar terrorism är mycket relevant inom den inomvetenskapliga diskussionen, samtidigt som ämnet är väl förankrat i samhällsdebatten. Trots att terrorism varit ett ständigt hot i många delar av världen under flera århundraden, har fenomenet på senare tid blivit en global angelägenhet. Vi anser att det under de omständigheter som råder i Uganda, där freden har en osäker framtid, är mycket intressant och viktigt att undersöka hur landets regering arbetar med det överhängande inomstatliga hotet - terrorism.

I den här undersökningen kommer den Ugandiska statens terrorismbekämpningsåtgärder granskas utifrån hur väl de överensstämmer med

rättstatens principer och däribland upprätthållandet av de mänskliga fri- och rättigheterna.

1.1 Disposition

Uppsatsens inledande del presenterar först undersökningens problem och frågeställningar. Därefter redogörs för hur undersökningen är upplagd, hur den metodmässigt genomförts samt vilket material som använts. Avslutningsvis presenteras den aktuella teorin med en redogörelse för vilken terrorismdefinition som kommer ligga till grund för undersökningen.

Den andra delen syftar till att skapa en bakgrundsförståelse till konflikten i Uganda som står i centrum för terrorismens utveckling. Här beskrivs de stridande parterna, deras mål och medel. I den tredje delen genomförs undersökningen av det empiriska materialet. Här presenteras och analyseras The Anti-Terrorism Act utifrån de givna kriterier som är uppställda. I den fjärde och avslutande delen presenteras slutsatserna utifrån det teoretiska perspektivet. Här förs även en avslutande diskussion där undersökningens resultat problematiseras och diskuteras.

1.2 Syfte och problemformulering

Då vi som författat undersökningen inte utger oss för att vara några juridiska experter reserverar vi oss för att syftet inte är att nagelfara The Anti-Terrorism Act och syna varje paragraf i sömmarna. Undersökningen istället lagen och tillämningen av den utifrån ett freds- och konfliktperspektiv. Syftet är att försöka undersöka vilka konsekvenser lagen kan få för mänskliga rättigheter och om detta i förlängningen kan påverka möjligheterna att nå en stabil fred i Uganda.

Frågeställningarna lyder som följer:

Bryter Ugandas terrorismlagstiftning mot mänskliga rättigheter?

Kan Ugandas anti-terrorismstrategier få konsekvenser för möjligheten att bygga en stabil fred?

1.4 Material

Vi har i studien använt oss av både primär- och sekundärmaterial. Primärkällan utgörs av *The Anti-terrorism Act*, Ugandas regerings terrorlagstiftning. Denna 15

sidor långa lag etablerades av Ugandas regering i maj 2002 och trädde i laga kraft i juni samma år. Undersökningen utgår från lagen och granskar dess tillämpning.

Det teoretiska ramverket utgörs av forskaren Ekaterina Stephanovas policyartikel *"Anti-Terrorism and Peacebuilding During and After Conflict"*. Teorin handlar om hur man bäst kombinerar åtgärder mot terrorism och fredsbyggande insatser. Stepanova presenterar även en definition av terrorism som kommer att jämföras med Ugandas officiella definition.

Vi kommer i vår analys använda oss av den Internationella Juristkommissionen, (The International Commission of Jurists, ICJ) och deras Berlindeklaration från 2004. Internationella Juristkommissionen är en internationell organisation med sekretariat i Genève. Kommissionen består av 60 framstående jurister från skilda länder och dess arbete för mänskliga rättigheter har fått ett brett internationellt erkännande. Dess medlemmar företräder inte de länder de kommer från utan arbetar gemensamt i kommissionen för syftet

"the upholding of the rule of law and the legal protection of human rights"
(www.icj.org)

ICJ är rådgivande organ till bland annat ECOSOC, Europarådet och ILO. Organisationen rapporterar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna över hela världen och observatörer från ICJ sänds till rättegångar där rättsäkerheten står på spel. ICJ försöker även verka för sitt syfte genom att påverka regeringar och internationella organisationer som FN och Europarådet. Kommissionen har i den så kallade Berlindeklarationen sammanställt 11 kriterier för hur stater bör arbeta mot terrorism och samtidigt värna om konstitutionella mänskliga rättigheter. Kriterierna fungerar i undersökningen som en måttstock för hur Uganda lever upp till internationella normer gällande mänskliga rättigheter i samband med terrorismbekämpning. Vi har valt att använda oss av Berlindeklarationen eftersom den fått ett brett internationellt erkännande, bland annat i en formell resolution i Europaparlamentets utskott för utrikesfrågor, den 27 januari 2005. Vi har således gjort bedömningen att deklarationen har en viss tyngd i dessa sammanhang.

För att tillskansa oss empiri har vi använt oss av andrahandsmaterial bestående av rapporter från International Crisis Group, Amnesty International samt Svenska Freds landanalyser. Detta är material som försett oss med fortlöpande information om konfliktens utveckling, samt om den ugandiska demokratins status. Vi har även tagit del av kritik som riktats mot Ugandas terrorismbekämpning från nationella och internationella NGO:s. Då kritik har riktats mot lagen från många olika håll har valt att avgränsa oss till två huvudkritiker; ICJ samt Human Rights Watch. ICJ:s talespersoner i frågan heter Solomy B. Bossa och Titus Mulindwa, och de är båda kommissionärer i ICJ. Solomy. B Bossa är även domare i Ugandas Högsta Domstol.

1.5 Källkritik

När man tar del av information från olika källor finns det alltid en risk att dessa har ett intresse av att återge en snedvriden, avsiktligt tillrättalagd berättelse om verkligheten. Berättelsen blir i så fall en partisanlaga snarare än en oförvanskad beskrivning av verkliga skeenden och omständigheter. Detta kallas tendens och är en viktig del i det källkritiska tänkandet (Esaiasson 2007 s. 321).

Terrorism och krig är känsliga ämnen och det ligger i sakens natur att minst två parter är inblandade. Dessutom är spänningen mellan den kuvade oppositionen och regeringen stor i Uganda vilket gör det extra viktigt att tänka källkritiskt när man granskar information som kommer inifrån landet. Det är mycket viktigt att vara medveten om att det som sägs kan vara en felaktig bild i syfte att svartmåla motståndaren och att de som berättar har ett intresse av att vissa förhållanden blir omtalade och andra inte. Vi har därför varit noga med att hålla avsändarens intresse i bakhuvudet. Huvudregeln är att aldrig tro på en ensam tendensiös källa. Den måste alltid kompletteras med åtminstone en oberoende källa, alternativt med en källa som har motsatt tendens (Esaiasson 2007).

På grund av uppenbar brist på tid och resurser har vi inte kunnat göra egna efterforskningar på plats i Uganda, utan har förlitat oss på andrahandskällor. Graden av tendens hos en källa är inte alltid lätt att fastställa, och vi har därför använt oss av uppgifter som bekräftats av minst två källor.

1.6 Metod

Den metod som har använts är en teorikonsumerande fallstudie. I *Metodpraktikan* beskrivs en teorikonsumerande studie som en förklarande studie där det enskilda fallet står i centrum. Den teorikonsumerande studiens uppgift är att med hjälp av existerande teorier och förklaringsfaktorer försöka förklara vad det är som har hänt i just detta fall (Esaiasson, 2007 s.42). Det enskilda fallet utgörs här av terrorismbekämpning i Uganda och den förklarande teorin är Ekaterina Stephanovas teori om Anti-terrorism och fredsbygge.

Vår studie är av kvalitativt slag. Till skillnad från en kvantitativ studie, där man analyserar ett stort antal observationer som behandlas likvärdigt, bygger den kvalitativa studien på en mer djupgående studie av färre analysobjekt (Esaiasson 2007). Vår teoristudie är kvalitativ då vi avser att studera Ugandas terrorismbekämpning på ett ingående och kvalitativt sätt.

Vi kommer att undersöka om möjligheterna att bygga en stabil fred i Uganda kan komma att påverkas utifrån ett juridiskt perspektiv. Det är viktigt att vara uppmärksam på vilka som är beroende och oberoende variabler. Vi kan inte dra några generella slutsatser om hur hela fredsuppbyggnaden kommer att påverkas, utan vi kommer att fokusera på hur man har utnyttjat lagen och institutioner i krigstid och om detta kan komma att få konsekvenser på möjligheten att bygga ett fredligt demokratiskt samhälle.

1.7 Teoribildning och perspektiv

1.7.1 Definition av terrorism – Ekaterina Stephanova

Ett ständigt återkommande metodologiskt problem när man ska analysera terrorism är definitionen av fenomenet. Politiker och media har i allt större utsträckning använt sig av begreppet terrorism som ett paraplybegrepp för att beskriva en rad olika typer av våldsanvändning, där allt från gerillakrigsföring, uttryck för politisk extremism eller asymmetrisk krigsföring i en väpnad konflikt har räknats in (Stepanova 2003 s 3.).

Ekaterina Stephanova är verksam vid Institute of World Economy and International Relations, IMEMO i Moskva och har gästforskat vid Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI. Hon undersöker hur anti-terrorism påverkar konfliktlösningscykeln och möjligheten att bygga varaktig fred. I ”*Anti-terrorism and Peacebuilding During and After Conflict*” efterlyser Stephanova en bredare definition av fredsbygge och en snävare, mer fokuserad och preciserad definition av terrorism. För att tydligare kunna definiera terrorism och hitta effektiva sätt att bekämpa den, formuleras tesen att terrorism kan delas upp i två grundläggande former, som bör ”behandlas” på olika sätt. Dessa olika former av terrorism klumpas ofta ihop i den allmänna diskursen vilket leder till förvirring och ineffektiva strategier. Dessa två typer består dels av en terrorism som går att knyta till en specifik väpnad konflikt och som motiveras med mer eller mindre tydliga politiska mål, den *konfliktrelaterade terrorismen*. Dessa mål kan vara allt från självständighet, autonomi eller krav på att politiska fångar ska släppas. Den andra formen benämns som *superterrorism* och utgörs av en transnationell terrorism som inte känner några gränser för vare sig mål eller motiv för verksamheten. Terrornätverket Al-Qaidas kamp mot USA och dess närmast allierade genom upprepade terrordåd är ett exempel på superterrorism med Stephanovas begreppsapparat (Stepanova 2003 s. 3)

För Uganda utgörs dock terrorismen av den konfliktrelaterade typen, då den har uppkommit och utvecklats ur konflikten i landet. För den konfliktrelaterade terrorismen har Stephanova formulerat följande definition:

“.. terrorism is the deliberate, politically motivated use of, or threat to use , violence against civilians or civilian targets by a weaker side in an asymmetrical conflict”

(Stepanova 2003 s. 5)

För att särskilja terrorism från andra våldsytringar vilar definitionen på tre antaganden. För det första råder en tydlig *asymmetri* mellan parterna. En asymmetri som främst utgörs av skillnaden i aktörernas status, den mellan icke-statliga aktörer och staten. Terrorn blir den svaga icke-statliga aktörens våldsanvändning mot den starke motståndaren som besitter ett övertag avseende våldsmakt. Detta innebär att medvetet våld från staten som riktas mot civilbefolkningen inte inkluderas i terroristdefinitionen, då staten är den starkare parten.

För att särskilja terrorism från andra typer av våld, såsom organiserad brottslighet, är det andra antagandet att terrorism utövas med ett *politiskt* syfte. Här inkluderas även religiös och ideologisk motivation. Handlingar som saknar någon typ av politisk drivkraft kan inte ses som politiskt våld och kan därför inte heller rubriceras som terroristhandlingar.

Det tredje och sista antagandet är att terrorn riktas mot civilbefolkningen. Genom denna definition särskiljs terrorism från partisan- eller gerillakrigsföring som förs enligt krigets lagar. Den drar även en gräns mellan terrorism och våldsdåd som genomförs i kriminellt syfte, exempelvis våld riktat mot polis eller rättsväsende i syfte att påverka statens möjligheter att bekämpa organiserad brottslighet. Detta betyder inte att en organisation inte kan använda sig av olika typer av våld och kombinera både gerillakrigsföring *och* terroristmedel. Stepanova väljer därför att prata om *organisationer involverade i terroristaktiviteter*, istället för den förenklade benämningen *terroristorganisationer* (Stepanova 2003 s. 7).

1.7.2 Counter-terrorism och Anti-terrorism

När man diskuterar möjliga strategier för att bekämpa terrorism dyker ofta termerna anti-terrorism och counter-terrorism upp. Den traditionella betydelsen av counter-terrorism faller inom ramen för det säkerhetsarbete som sker i de senare stadierna av en konflikt, i perioden mellan att parterna har lagt ner sina vapen tills en varaktig fred har etablerats. I de senare stadierna av en konflikt innebär kampen mot den interna terrorismen ofta att man arbetar för att upprätthålla lag och ordning samt att man försöker garantera befolkningens säkerhet. Här har arbetet inneburit allt från att patrullera flyktingläger, garantera befolkningens säkerhet till att kontrollera upplopp och annat våld som ofta förekommer i de senare stadierna av en konflikt. Efter 11 september har dock termen fått en förändrad betydelse, och man har nu börjat använda counter-terrorism i bemärkelsen "krig mot terrorism". Till skillnad från den tidigare snäva definitionen, som endast innebar säkerhetsåtgärder i det senare stadiet av en konflikt, pratar man om counter-terrorism i bemärkelsen full krigsföring mot terroristorganisationer, internationella fredsframtvinganden och nationellt underrättelsetjänstarbete (Stepanova 2003 s. 8).

fredsframtvinganden och nationellt underrättelsetjänstarbete.

Fortsättningsvis kommer studien att använda Stepanovas begreppsanvändning, där counter-terrorism innefattar *säkerhetsåtgärder* utförda av nationella eller internationella auktoriteter. Anti-terrorism å andra sidan kommer in i ett senare stadium av konflikten och innefattar fredsbygge inom olika samhällssektorer som syftar till att *förebygga* och *motverka* terrorism.

Stepanova menar att militären bör ha en mycket begränsad roll i terrorismbekämpning. Hon menar att de mest straffande och militärt offensiva counter-terrorism strategierna aldrig är de som är mest effektiva. Istället för att med våld straffa och hämnas terroristerna, bör man i dessa sammanhang sträva efter att *förhindra* och *försvåra* för terrorister att verka. Allt för hårda nypor kan

bli kontraproduktivt och skapa misstro hos befolkningen. Kollektiv bestraffning och allmän misstänkliggöring tillsammans med långdragna insatser som drabbar civilbefolkningen och inskränker på dess frihet, fungerar oftast inte effektivt i jakten på terrorister. Det är viktigt att man inte förvärrar säkerhetsläget genom att provocera vissa grupper till att använda sig av terrorism (Stepanova 2003 s. 11).

1.7.3 Effektiv medelsiktig strategi

Stepanova identifierar tre i praktiken förekommande strategier mot terrorism. Den *kortsiktiga* strategin, där nyckelorden är hämnd, utredning och förbud, är en direkt, hård och kompromisslös metod för att ställa terrorister till svars för sina dåd. Den kortsiktiga strategin används ofta i stater vars medborgare upprepade gånger fallit offer för mer eller mindre storskalig terrorism. Den spelar en avgörande roll både i stater som upplevt superterrorism (exempelvis USA:s och dess krigsförklaring mot terrorism bara dagar efter den 11 september) samt stater som erfarit en mer traditionsbunden och konfliktbunden form av terrorism under en längre tid. Staterna intar här en position av ”aggressivt försvar” och ambitionen är att ”söka upp och förrinta” terroristerna och deras möjligheter att verka. Den generella tyngdpunkten ligger på tvångsmässiga åtgärder och lite utrymme ges till förebyggande åtgärder och de sociala, ekonomiska och politiska orsakerna till terrorism. Den kortsiktiga strategin har ofta karaktär av ad hoc-lösningar och präglas av ett ”till-varje-pris”- tänkande snarare än fullständiga strategiska åtgärder. Metoden verkar ofta kontraproduktivt och skapar polarisering mellan de deltagande parterna i konflikten. Risken med att stater tänker alltför kortsiktigt i dessa sammanhang, och endast fokuserar på att få bort terrorismen till vilket pris som helt är att demokratin och de mänskliga rättigheterna inskränks och mer fundamentala och långsiktiga fredsbyggande insatser skadas (Stepanova 2003 s. 40).

I skarp kontrast till den kortsiktiga lösningen finner vi det som Stepanova kallar den *långsiktiga, preventiva* strategin. Där handlar om att på lång sikt vidta förebyggande åtgärder och att på olika sätt närma sig grundorsakerna till terrorism. Här spelar socioekonomiska aspekter en avgörande roll och integration är ett av ledorden. Stepanova noterar dock att det ter sig uppenbart att den långsiktiga strategin rent tidsmässigt är ineffektiv, eftersom den bygger på en process som etableras successivt. På många håll i världen är terrorhot överhängande och alarmerande, och varken tid eller resurser finns till hands för att sätta igång denna process (Stepanova 2003 s. 41).

Stepanova menar att varken den kortsiktiga eller den långsiktiga strategin är optimal för att närma sig problematiken med att kombinera terrorismbekämpning med fredsbygge. Det bästa sättet är att tillämpa en strategi på *medellång sikt*, vilket kan beskrivas som ett mellanting av ovan nämnda strategier. Starka statliga institutioner som kan upprätthålla lag och ordning och värna de demokratiska institutionerna är fundamentala. Här spelar framförallt rättsväsende och polis en viktig roll. För att man på bästa sätt ska kunna kombinera anti-terrorism och fredsbygge menar Stepanova att de statliga institutionerna måste uppfylla krav

på både funktionalitet *och* legitimitet, inte antingen eller. Om de anti-terrorism metoder som staten använder sig av inte är legitima, kan det få konsekvenser på det framtida fredsbyggandet, då de långsiktiga demokratiska fredsbyggande åtgärderna kan skadas (Stephanova 2003 s. 46).

2 Terrorism ur ett Ugandiskt perspektiv

2.1 Bakgrund

Uganda blev självständigt 1962 från Storbritannien och spåddes en ljus framtid med välutbildade invånare och rika naturresurser. I stället följde 25 års vanstyre under Idi Amins och Milton Obotes diktaturer. Perioden präglades av politisk instabilitet, auktoritärt styre och våldsamma konflikter. De forna ledarna utnyttjade flitigt etniska motsättningar bland ugandier för egna syften vilket underblåste de många konflikterna ytterligare.

Den nuvarande konflikten, som främst är koncentrerad till norra Uganda, utbröt när President Yoweri Museveni och hans The National Resistance Movement/Army grep makten år 1986. I samband med maktillträdet förbjöd Museveni all politisk opposition, med hänvisning till landets oroliga politiska förflutna. Under Musevenis första tid vid makten angreps regionen Acholi hårt av regeringsstyrkor, med motivet att slå ner påstådda politiska uppror. Angreppet fick våldsamma reaktioner bland Acholifolket och snart utmärkte sig en grupp som senare skulle komma att kalla sig Lord's Resistance Army (LRA), med ledaren Joseph Kony.

Konflikten i norra Uganda är etniskt betingad och bottnar i en långvarig systematisk diskriminering av Acholifolkets rättigheter (www.svenskafreds.se). En av de viktigaste konfliktorsakerna är just centraliseringen av makt och resurser till söder då regeringspartiet endast representeras av personer från södra Uganda. Tre huvudsakliga parter kan urskiljas i dagens konflikt: regeringsstyrkan Ugandan Peoples Defence Forces (UPDF), LRA samt Acholifolket i norra delen av landet (www.svenskafreds.se).

Det långa kriget har orsakat stort lidande hos befolkningen och man beräknar att det finns ca 1.5 miljoner internflyktingar i landet. FN:s Jan Egeland uttalade sig 2004 om att situationen var en av de största humanitära katastroferna i världen (www.crisisgroup.org). Det faktum att även UPDF är ansvariga för grova våldsbrott mot befolkningen i norr, såsom tortyr, våldtäkt och andra grova kränkningar mot mänskliga rättigheter, komplicerar situationen ytterligare. UPDF:s soldater blir ytterst sällan åtalade för dessa brott, och Human Rights Watch bedömer att staten misslyckats med att skydda den del av befolkningen som berörs av konflikten (www.hrw.org).

2.2 The Lord's Resistance Army (LRA)

LRA är en kristen paramilitär extremistgrupp som har sitt fäste i norra Uganda. Gruppen är regeringens främsta motståndare i den asymmetriska konflikten. LRA har uttryckt såväl politiska som religiösa motiv, där krav på ökad politisk representation av Acholibefolkningen blandats med en övertygelse att kampen förs utifrån en direkt vilja av Gud och att Uganda bör styras enligt de tio budorden (www.crisisgroup.org). Deras krigföringsmetoder är och har varit brutala, och många attacker har riktats mot civilbefolkningen. De som drabbas är främst delar av Acholifolket som misstänks stödja regeringsstyrkan UPDF (www.hrw.org).

Ett illustrativt exempel på brutaliteten är LRA:s massaker i februari 2005 på ett civilt flyktingläger i Barlonyo, som resulterade i mer än 330 dödsoffer. (Human Rights Watch). FN:s talesman Jan Egeland har uttalat sig om situationen som "den värsta sortens terrorism" och vädjat till omvärlden om hjälp. Majoriteten av LRA:s styrkor består av barnsoldater, som kidnappats och förts bort från sina familjer. Dessa barn har ofta tvingats utföra brutala attacker mot sina egna anhöriga. Barnen är de som far mest illa av kriget i Uganda, och det är också främst de som utförde brutala attackerna. Våldet och kidnappningarna har skapat en ond cirkel av hopplöshet, hat och förtvivlan, och den djupa klyftan mellan Acholifolket i norr och befolkningen i söder är ett resultat av det långa oinskränkta kriget (www.crisisgroup.org).

Om man granskar LRA med hjälp av Stepanovas teori, kan det konstateras att LRA är en *organisation involverad i terrorverksamhet*. Organisationen är del i en asymmetrisk konflikt där den är den svagare parten, de kämpar för ett mer eller mindre tydligt politiskt syfte och det är främst civilbefolkningen som är måltavlorna för våldet.

2.3 Konflikten nuvarande status

Sedan 2006 har våldet sakta börjat trappas ner. LRA beskrivs vara kraftigt försvagade, dels pga. att det stöd som organisationen fått från Sudan nu har upphört, men även eftersom regeringens kraftiga offensiver från regeringsstyrkorna har lett till att LRA har splittrats upp i flera smågrupper. Den inflytelserike och karismatiske ledaren Joseph Kony befinner sig i exil i Sudan, och därifrån har han inte lika stor möjlighet att verka (www.amnesty.se)

Den nyligen inrättade internationella brottmålsdomstolen i Haag, ICC, har nu lagt fram sina första åtal mot LRA. Åtalet gäller Joseph Kony och fyra andra högt uppsatta LRA-ledare. Samtliga åtalas för krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten, och brottsrubriceringen innefattar mord, stympning, kidnappning,

våldtäkt och tvångsrekrytering av tusentals människor, både vuxna och barn (www.amnesty.se).

Med hjälp av internationella medlare har regeringen, som tidigare satt stor tilltro till en renodlat militär seger, inlett omfattande fredssamtal med LRA som nu har lett fram till en vapenvila parterna emellan. Sedan vapenvilan trädde i kraft har få stridigheter rapporterats och överenskommelserna vid fredsavtalen bedöms vara den bästa möjligheten någonsin till en stabil fred mellan regeringen och LRA. Vapenvilan är dock skör och misstroendet stort mellan parterna efter den mångåriga konflikten. Läget är fortsatt osäkert då båda sidors engagemang i fredsprocessen blivit ifrågasatt, bland annat på grund av regeringens passiva inställning till att uppfylla sin plikt att skydda Acholifolket (Svenska fredslandanalys 2006) (www.hrw.org)

3 Analys

I det följande avsnittet presenteras inledningsvis ICJ:s Berlindeklaration och deras riktlinjer för mänskliga rättigheter i samband med terrorismbekämpning. Därefter ges en introduktion till lagstiftningen där huvuddragen presenteras för att ge läsaren en överblick. Därefter följer analysen där tre problemområden identifieras och där tillämpningen av The Anti-terrorism Act och ICJ:s rekommendationer inte korrelerar. De områden som diskuteras är (1) Definitionsproblematiken, (2) Kränkning av grundläggande rättigheter samt (3) Frihetsberövning och rättslig prövning. Dessa tre punkter syftar till att illustrera konsekvenserna av terrorlagen.

3.1 ICJ:s Berlindeklaration

Internationella Juristkommissionen (ICJ) sammanställde den 28 augusti 2004 Berlindeklarationen för värnandet av mänskliga rättigheter och efterföljandet av internationell rätt i samband med terrorismbekämpning. Berlindeklarationen innehåller 11 principer som kommissionen uppmanar alla stater att respektera i kampen mot terrorismen. Bakgrunden till deklarationen var att många länder efter terrorattackerna i New York 2001 hade vidtagit åtgärder mot terrorism som åsidosatte mänskliga rättigheter och bröt mot internationell humanitär rätt. ICJ framhäver statens ansvar att skydda mänskliga rättigheter i jakten på misstänkta terrorister och understryker att det är av största vikt att staten skall skydda sin befolkning från terrorism, som i sig innebär brott mot mänskliga rättigheter. ICJ menar att det inte ska behöva finnas någon konflikt mellan statens plikt att skydda sina medborgare från terrorhot och dess ansvar att bevara mänskliga rättigheter och säkerhet i eftersökandet av terrorister (ICJ 2004).

3.1.1 Fem principer

Berlindeklarationens elva principer sträcker sig över hela den juridiska processen, från förundersökningen till verkställandet av dom. Undersökningen kommer att utgå från fem av dessa principer som har bedöms som relevanta för analysen.

Artikel 3 handlar om att stater i största möjliga mån bör tillämpa och i viss mån anpassa den redan etablerade lagstiftningen och inte skapa nya, brett definierade lagar.

3. Principles of Criminal Law:

States should avoid the abuse of counter-terrorism measures by ensuring that persons suspected of involvement in terrorist acts are only charged with crimes that are strictly defined by law, in conformity with the principle of legality. In combating terrorism, states should apply and where necessary adapt existing criminal laws rather than create new, broadly defined offences or apply criminal law retroactively (ICJ 2004:3).

Princip 5 handlar om att staten måste garantera att alla typer av grym, inhuman och nedvärderande behandling som bryter mot internationell humanitär rätt inte används vid terrorismbekämpning.

5. Peremptory norms:

States must observe at all times and in all circumstances the prohibition against torture and cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Acts in contravention of this and other peremptory norms of international human rights law, including extrajudicial execution and enforced disappearance, can never be justified (ICJ 2004:5).

Princip 6 handlar om att stater måste garantera att inga misstänkta hålls isolerade eller frihetsberövas i hemlighet, utan att alla intagna måste registreras. De som häktas måste även delges misstanke om vilket brott de står anklagade för.

6. Deprivation of liberty:

States may never detain any person secretly or incommunicado and must maintain a register of all detainees. States have the duty to ensure that all detainees are informed of the reasons for arrest and any charges and evidence against them and are brought promptly before a court (ICJ 2004:6).

Princip 7 handlar om att stater måste garantera att misstänkta personer får en rättvis rättegång i en självständig och opartisk lagligt etablerad tribunal. Stater skall försäkra att anklagade civila prövas i civila domstolar och inte i militärtribunaler.

7. Fair Trial:

States must ensure that alleged offenders are tried only by an independent and impartial tribunal established by law and that they are accorded full fair trial guarantees. States must ensure that accused civilians are investigated by civilian authorities and tried by civilian courts and not by military tribunals (ICJ 2004:7).

Princip 8 gäller statens skyldighet att skydda grundläggande fri – och rättigheter vid implementeringen av terrorismåtgärder.

8. *Fundamental Rights and Freedoms:*

In the implementation of counter-terrorism measures, states must respect and safeguard fundamental rights and freedoms, including freedom of expression, religion, association, and assembly as well as the right to privacy, which is of particular concern in the sphere of intelligence gathering and dissemination. All restrictions on fundamental rights and freedoms must be necessary and proportionate. (ICJ 2004:8)

3.2 The Anti-Terrorism Act of Uganda, 2002

Denna analys syftar till att illustrera Ugandas terroristlagstiftnings praktiska konsekvenser och peka på brister och luckor.

3.2.1 Introduktion

Den 21:a maj 2002 etablerade Ugandas regering ”The Anti-Terrorism Act 2002” (hädanefter kallad *lagen*). Förutom att lagen är ett led i det internationella kriget mot terrorismen vill Uganda även besegra den interna terrorismen som har plågat landet i drygt 20 år. Lagens övergripande syfte är på ett repressivt sätt hindra terrorister från att verka samt fungera som ett juridiskt ramverk för vilka handlingar som stämplas som terrorbrott. Ugandisk lag skall gälla i samtliga fall där brottet begåtts på Ugandisk mark samt om brottet utförts av eller gentemot ugandier. Lagen innehåller definitioner av terrorhandlingar och dess påföljder. Terrorhandlingar innefattar direkt eller indirekt engagemang i aktiviteter såsom bombningar, kidnappning eller hot om kidnappning, direkt eller indirekt finansiellt eller politiskt stöd till terrororganisationer, gisslantagning, kapning av transportmedel, åsamkande av skada på regeringsbyggnad eller allmänt kommunikationsmedel. Olaga innehav eller försäljning av sprängmedel som senare kan kopplas till terroraktioner samt ”förstörelse av elektroniskt system” som förenligt med terrorhandling straffas med döden (2002:7a).

Fyra organisationer som terroriststämplats av Ugandas regering namnges. Dessa fyra är; The Lords’ Resistance Army (LRA), The Lords’ Resistance Movement (LRM), Allied Democratic Forces (ADF) samt Al-Quaida. Alla individer med samröre med ovanstående organisationer betraktas av lagen som misstänka terrorister. Samröre innefattar bland annat ekonomiskt stöd samt medverkan till förberedelse för organisationsammansamning. En person som planerar, stödjer, finansierar eller utför terrordåd ska enligt terrorlagen dömas till döden. Stöd till terroristorganisationer innefattar direkt ekonomiskt eller kapitalt stöd, samt utlåning av pengar eller egendom som man anat eller borde ha anat kommer att användas för terroristiska mål. Stöd anses även vara uttalade sympatier med rörelser som stämplats som terroristorganisationer (2002:8-10).

Polis och rättsväsende ges stora befogenheter till att vidta åtgärder för att motverka terrorism och verka preventivt. Polisen och annan säkerhetspersonal har rätt att undersöka personliga brev, egendom, bankhandlingar, lyssna av telefonsamtal utförda av enskilda personer samt övervaka enskilda personers förehavanden. Handlingar som, avsiktligt eller inte, försvårar polisens, domstolens eller övrigas arbete med terroristbekämpning resulterar i stränga straff (2002:17a-c).

3.2.2 Definitionsproblem

Berlindeklarationens tredje princip uppmanar stater att använda, och om nödvändigt anpassa, befintlig strafflagstiftning istället för att skapa nya allmänt definierade brott. Uganda har valt att anta en speciell terroristlagstiftning. Definitionen av det terroristbrottet i sektion 7 innehåller vidsträckta, både subjektiva och objektiva rekvisit. Mot bakgrund av de stora skillnaderna som finns mellan rättsföljderna i vanlig strafflag och i terroristlagstiftningen är denna vaghet oroande, eftersom den ger utrymme för godtycke som inte är acceptabelt i en rättsstat (Bossa, Mulindwa 2004 s 6). Inom de juridiska internationella institutionerna råder konsensus om vikten av en väldefinierad och tydlig lagstiftning, där brott och påföljd står klart och tydligt beskrivna. Annars riskeras rättsstatens legitimitet och de juridiska institutionernas status att undermineras (Stepanova 2003 s. 26).

Ugandas definition lyder:

”A Person commits an act of terrorism who, for purposes of influencing the Government or intimidating the public or a section of the public and for a political, religious, social or economical aim, indiscriminately without due regard to the safety of others or property, carries out all or any of the following acts” (2002:7.2)

Efter denna beskrivning återges en lista över terrorhandlingar. Tyvärr finns det inte plats i denna uppsats att återge alla dessa handlingar, men lagen täcker en lång rad förseelser med den gemensamma premissen att brotten utförts i syfte att påverka regeringen. I lagen förklaras däremot inte närmare vad *att påverka regeringsmakten* innebär. Att bruka våld mot enskild person eller mot allmänheten är alltid en brottslig handling, enligt den ordinarie lagstiftningen i Uganda, men om handlingen föregås av en vilja att påverka regeringsmakten är det per automatik en terrorhandling. Denna breda definition strider mot den så kallade legalitetprincipen, som innebär *”inget brott utan lag, inget straff utan lag”* (ww.NE.se).

Den breda definitionen i lagen öppnar för möjligheten att döma personer för terrorbrott även när ett sådant inte har begåtts, och därmed tillämpa ett hårdare straff än om man använt den ordinarie lagstiftningen. Exempelvis skulle lagen vid

olyckliga omständigheter kunna användas till att döma fackligt engagerade och deltagare illegala i strejker, samt människor som ägnar sig åt civil olydnad, eftersom inga undantag eller närmare beskrivningar ges av en handling som utförs i syfte att ”påverka regeringsmakten” (Bossa, Mulindwa 2004).

I Stepanovas terrorismdefinition framgår att ett terrorbrott innebär ”våldsyftningar gentemot civila personer eller mål (...) i en asymmetrisk konfliktsituation”(Stepanova 2003 s. 4, vår översättning). Hon menar att det är viktigt att skilja mellan terrorism och gerillakrigföring, där gerillakrigsföring förs enligt krigets lagar och där attackerna främst är riktade mot staten och inte mot civila. Denna avgränsning framkommer inte i Ugandas lag, vilket skapar möjlighet att döma individer för terrorbrott på oklara grunder. LRA och dess aktiviteter bedöms helt kategoriskt utifrån terrorlagstiftningen, eftersom organisationen är rubricerad som ”terroristorganisation”. Det ter sig dock rimligt att LRA även ägnar sig åt aktivitet som inte angriper civila, men detta tar lagen inte hänsyn till. En människa som misstänks ha minsta möjliga kontakt med LRA döms alltid utefter terrorlagen och löper risk att dömas till döden.

De oklara bestämmelserna angående vilka individer som omfattas av lagen riskerar även att skada barns rättigheter. Ingen hänsyn tas till förövarens ålder, vilket i fallet Uganda med hög ungdomsbrottslighet och LRA:s rekryteringar av barnsoldater innebär att barn kan bli straffade med dödsstraff för terrorbrott (Bossa, Mulindwa 2004).

3.2.3 Inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter

Princip 8 i ICJ:s Berlindeklaration gäller statens skyldighet att skydda medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter vid implementeringen av åtgärder mot terrorism. Bland dessa inkluderas religions-, församlings-, yttrande- samt associationsfriheter. Vidare skall staten visa respekt för rätten till integritet, vilket är av särskild vikt vid säkerhetstjänstens utredningar (ICJ 2004:8).

I sektion 19(a) i lagen står det att ”An authorized officer shall have the right to intercept the communication of any person...” (2002:19a). Här syftar man på övervakning, avlyssning och tillgång till alla misstänkta individers brev, paket, telefonsamtal, fax, e-mail och andra kommunikationsmedel samt övervakning av misstänkta möten och bankkonton.

Nationella och internationella NGO:s, däribland ICJ och Human Rights Watch har riktat kritik mot att regeringens övervakning har skadat yttrande- och pressfriheten i landet. Lagen som ger utrymme för övervakning av alla individer som misstänks inneha föremål som kan användas i samband med terrorism, möjliggör för en bred tolkning som kan användas som ursäkt för att söka efter all information som står i opposition till president Museveni (Bossa, Mulindwa 2004). Lagen innehåller även bestämmelser om att både publicering av material som stödjer terrorism samt felaktig rapportering som kan skada regeringsstyrkorna räknas som brott mot terrorlagen. Lagen har vid ett flertal tillfällen använts av makthavarna för att kontrollera vad som benämns som

”vilsledande journalistik”. Här har framförallt sektion 50 (a) i lagen återopats. Sektionen redogör för förbudet mot publicering av information som kan skada den nationella säkerheten, eller ”*false news likely to cause alarm or disturb the public peace*” som det står i lagen (2002:50a).

I Uganda har partiverksamhet varit förbjuden sedan 1986 och det finns en utbredd oro för att terroristlagstiftningen kan användas för att ytterligare kväva den politiska debatten och krympa det offentliga rummet. Ett exempel som illustrerar regeringens hårda linje mot delar av landets journalistkår är en händelse i oktober 2002 som fick uppmärksamhet i internationella medier. Den oberoende nationella tidningen *The Monitor* beslagtogs på sina disketter, dokument och servrar på regeringens order. Regeringsmaktens talepersoner motiverade detta med att tidningen hade publicerat en falsk artikel om att en av arméns helikoptrar skjutits ned av LRA, en handling som stred mot lagen för falsk nyhetsrapportering. Man hävdade att rapporteringen var felaktig och journalisterna anklagades för att samarbeta med LRA, något som faller in under terroristlagen. Ett annat liknande fall där journalister misstänks haft samröre med LRA var då ett antal journalisters telefonnummer hittades på en LRA- soldats döda kropp. Journalisterna blev genast misstänkta för samröre med terrorister och riskerade därmed dödsstraff (ICG Rapport).

3.2.4 Frihetsberövande och rättslig prövning

Artikel 6 och 7 i ICJ:s Berlindeklaration behandlar frihetsberövande respektive statens skyldigheter i samband med rättegång. Artiklarna anger att stater har skyldighet att informera misstänkta om häktningsorsaker och garantera att civila inte ställs inför rätta i militära domstolar. Inofficiella frihetsberövningar utan förhör strider mot bestämmelserna och anses som illegitima (ICJ 2004:6). Bevisning som framkommit efter tortyr eller andra medel som inkluderar allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter är inte tillförlitliga och får inte användas i rättegång (ICJ 2004:7)

Rapporter från människorättsorganisationer vittnar om grova brott mot bestämmelserna ovan. Enligt Human Rights Watch förekommer dagligen systematiska gripanden och placeringar av människor i så kallade *safe houses*, inofficiella förvaringsenheter, ofta i form av militärbaracker. De flesta intagna i *safe houses* är anklagade för politisk opposition eller terrorism, alternativt samröre med människor som är misstänkta för liknande brott. *Safe Houses* förbjöds efter genomröstning i parlamentet 1995 men återupprättades under den senare delen av 2001. Enligt Ugandas strafflagstiftning har statliga organ endast behörighet att kvarhålla en misstänkt i 48 timmar innan den häktade skall överföras till rättslig prövningsinstans. Sedan 2001 och i anslutning till *The Anti-Terrorism Act* har dock dessa regler luckrats upp. Det finns konstitutionella bestämmelser om frihetsberövande i upp till 360 dagar utan rättslig prövning, i samband med terrorbrott och landsförräderi, vilket kan inkludera det i sammanhanget lindriga brottet ”vapeninhav”. De hemliga förvaringsenheterna skapar även förutsättningar för militär och säkerhetstjänst att bruka våld i samband med

förhör. Uppgifter från Human Rights Watch vittnar om att tortyr har förekommit i de hemliga förvaringsenheterna. En informell undersökning som gjorts av HRW i Kigo Prison nära Kampala, där ”politiska fångar” hålls intagna, vittnar om att 90 procent av fångarna torterats av militär- och säkerhetstjänst. Former av tortyr som används omfattar vattentortyr, allvarlig misshandel med metall -eller träpåkar, kablar, hammare, spikklubbor och spöstraff, strypning, mordhot, och stympning av organ. Vid flera tillfällen har dessa metoder resulterat i dödsfall. Flertalet intagna uppfattar förvarsenheterna som en statlig kampanj för politiskt förtryck, men regeringen har varken kommenterat dessa uppgifter eller bekräftat själva förekomsten av Safe Houses. Detta möjliggör ett fortsatt tillstånd av straffrihet för tortyr och brott mot mänskliga rättigheter (www.hrw.org).

Trots konstitutionella föreskrifter om att terrorbrott skall prövas i Ugandas Högsta Domstol finns inget uttalat förbud mot att civila mål prövas i militärdomstolar. Att döma civila i militärtribunaler strider mot alla individers rättighet till en korrekt prövning av civila myndigheter, någonting som princip 7 i Berlindeklarationens tar upp. Ett exempel på detta är rättegången i november 2005 mot oppositionspolitikern Kizza Besigye. Besigye var den politiska ledaren för oppositionspartiet Forum for Democratic Change, som efter en valförlust 2001 blev hotad till livet av Musevenis regering och senare flydde till exil i Sydafrika. Han återvände till Uganda år 2005. Timmar efter återvändandet blev han tillfångatagen och anklagad för landsförräderi i Högsta Domstolen. När det stod klart att han kunde komma att bli släppt mot borgen enligt den civila domstolens principer, bestämde sig åklagaren för att ställa honom inför rätta för terrorbrott, både i Högsta Domstolen och i den militära General Court Martial. Fallet är ännu inte löst och ICJ är ytterst bekymrade över regeringens hantering av målet (www.icg.org).

4 Slutsatser

Uganda är bara ett av många länder som efter terrorattackerna i New York den 11 september införde särskilda terrorlagstiftningar. Terrorism är i sig en kränkning mot mänskliga rättigheter, och där den förekommer finns det ett ständigt överhängande hot som är minst lika grymt och inhumant som ett regelrätt öppet krig. Men den senare tidens nya former av åtgärder mot terrorism har banat väg för nya problem. I jakten på förövare är risken att stater börjar kompromissa med grundläggande demokratiska värden.

Som svar på vår första frågeställning om huruvida Ugandas terrorlagstiftning bryter mot mänskliga rättigheter kan vi konstatera att så är fallet. Vi har identifierat tre problemområden hos Ugandas lagstiftning som går emot de internationella principerna för hur stater bör arbeta mot terrorism för att inte kränka mänskliga rättigheter.

På många ställen brister lagen inte i det som explicit står skrivet, utan det är det som utelämnats som är mer allvarigt. Vagt preciserade definitioner om vad som konstituerar terrorism och vad som ska klassas som ett terrorbrott öppnar för möjligheter att tillämpa lagen på många olika typer av brott. Utan klara definitioner kan lagstiftningen komma att tillämpas på brott som annars borde bedömas utefter vanlig lagstiftning och medför därmed betydligt hårdare straff. Detta drabbar i stor utsträckning civilbefolkningen, och bidrar till ett minskat förtroende mellan medborgare och regeringsmakt. Ugandas regering och dess användning av terrorlagen har brutit mot grundläggande rättigheter som yttrande-associationsfriheten, och framför allt har den inskränkt på media som upprepade gånger inte kunnat rapportera fritt om konflikten. Detta riskerar att snedvrider den allmänna opinionen och förvärpa det redan instabila säkerhetsläget.

Det faktum att det i Uganda förekommer rättegångar för civila mål i militärdomstolar istället för civila dito, är något som skadar rättssäkerheten och demokratin. Fallet med oppositionspolitikern Besigye är ett bevis på att terrorlagen används godtyckligt och utifrån regeringens politiska agenda. I den känsliga fas som landet befinner sig nu, där man kan ana ett slut på den långa konflikten, är det av yttersta vikt att de statliga institutionerna håller i sin legitimitet. Utsikterna för en långtgående fred torde till stora delar vara beroende av på vilka grunder freden byggs på.

På det teoretiska planet har vi tidigare konstaterat att för den staten minst effektiva metoden att bekämpa terrorism är att inta en position av ”aggressivt försvar”, där hämnd, tvång och vedergällning är första prioritet. Denna strategi är särskilt tveksam ur ett fredbyggande perspektiv. Stater bör istället sikta på att etablera en dialog mellan de stridande parterna. Militär och säkerhetstjänst bör ha en

begränsad roll och fokus bör ligga på en väl avvägd kombination av preventiva och repressiva åtgärder. Ugandas regering har tillämpat en *kortsiktig* strategi genom att försöka bekämpa LRA militärt utan att ta särskilt mycket hänsyn till hur dessa strategier har påverkat befolkningen i norr eller till de mer fundamentala, bakomliggande orsakerna till konflikten. Regeringspartiet har inte lyckats ena landet efter år av etnisk splittring och decennier av väpnade konflikter. Om en hållbar fred ska bli möjlig i Uganda måste man arbeta enligt en *medelsiktig* strategi, och kombinera preventiva och repressiva åtgärder. Här verkar det finnas en typ av värdekonflikt. Samtidigt som det är absolut nödvändigt att terrorister får sona sina brott, så riskerar användningen av terrorlagen att hota demokratin. Det är av yttersta vikt att LRA:s ledare ställs till svars för sina brutala våldsbrott. Men för att kunna främja en varaktig fred måste man även gå till kärnan av problemet och se till att Acholifolket blir en del av det ugandiska samhället. För att detta ska uppnås krävs *långsiktiga* politiska, ekonomiska och sociala insatser. Det gäller att implementera åtgärder som syftar till att upprätta ett förtroende, exempelvis via rättvis socioekonomisk politik och integration.

4.1 Diskussion

Med hjälp av vår analys av fallet Uganda, kan vi konstatera att det kan uppstå stora problem i samband med terrorismbekämpning. Över allt i världen kan man hitta liknande problem. Risken är att det primära målet, att få stopp på brutala terrorattacker, ses som överordnat demokratiska grundprinciper. Uganda är bara ett exempel på platser där speciella terrorlagar instiftats, och där negativa konsekvenser på mänskliga rättigheter kan skönjas som en direkt konsekvens.

Den oundvikliga frågan vi ställer oss nu är därmed: behövs det verkligen särskilda lagar för att bekämpa terrorism? Är inte redan etablerade lagregler tillräckliga? Internationella normer gör gällande att det är essentiellt för rättstatens säkerhet, att använda redan etablerade lagar och rättsföljder. Målet bör vara att minimera skillnaderna mellan de som är anklagade för terroristbrott och de som är anklagade för vanliga brott. Terrormisstänka bör i största möjliga mån bedömas i civila domstolar och genomgå samma process som ”vanliga” kriminella. Istället för att fokusera på att uppföra en särskild terrorlag borde den lagstiftande församlingen koncentrera sig på att definiera vad som konstituerar brott i allmänhet; det behövs inga extra lagar eftersom i själva verket finns all verksamhet som vanligen förknippas med terrorbrott redan definierad i brottmålslagstiftningen.

Trots dessa principiella bestämmelser har många länder antagit särskilda legala åtgärder mot terrorism. Lagen tillämpas i Uganda retrospektivt och som ett verktyg istället för att fungera som skydd åt medborgarna. Den möjliggör utfärdande av dödsstraff, vilket i sig strider mot demokratiska principer. Hur det fungerar i andra länder vågar vi inte uttala oss om. Vi kan dock sträcka oss till att

anta att nya möjligheter till ökad statlig kontroll av medborgare har skapats på flera ställen i och med att terrorism har börjat prioriteras på den internationella politiska dagordningen. Legala åtgärder liknande de i Uganda, som är otillräckliga i sina definitioner och som strider mot legalitetsprincipen, hotar att urholka rättsväsendets legitimitet och medborgarnas förtroende till rättsstaten. Om staten i sin jakt på terroristen dessutom åsidosätter mänskliga rättigheter, är frågan hur mycket som egentligen i slutändan har vunnits och till vilket pris.

5 Referenser

Esaiasson, P – Gilljam, M – Oscarsson, H - & Wängnerud, L (2004). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Göteborg: Nordstedt Juridik AB

Stephanova, E (2003). *Anti-terrorism and Peace-building During and After Conflict*. Stockholm: SIPRI

International Commission of Jurists (2004). *The ICJ Declaration on Upholding Human Rights and the Rule of Law in Combating Terrorism* (The Berlin Declaration)

International Crisis Group Africa Report N77 (2004): *Northern Uganda: Understanding and Solving the Conflict*. Nairobi/Brussels
<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=2588&l=1> (10 maj 2008)

Svenska Freds – Uganda konfliktanalys.
<http://www.svenskafreds.se/konflikthantering/> (23 april 2008)

Human Rights Watch
<http://www.hrw.org/wr2k/Africa-12.htm#TopOfPage>

Peter Wallensteen Föreläsning, Uppsala Universitet 25/1 2002
www.pcr.uu.se/publications/Wallensteen_pub/Promotionsforelasning_020125.do

ICJ
http://icj.org/rubrique.php3?id_rubrique=11&lang=en

Kofi Annans tal, New York 29/7 2003
<http://www.un.org/apps/sg/sgstats.asp?nid=432>

Europaparlamentet
www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/554/554200/554200sv.pdf

Amnesty
<http://www2.amnesty.se/hem.nsf/allaperdatum2005zope/D3789C70493F018EC125709A0051C2B4>